

یادداشتی از سمیرا نیازی؛

بایدها و نبایدهای قانون مالیات بر ارزش افزوده

یکی از منابع مهم درآمد دولت‌ها، درآمدهای مالیاتی ناشی از مالیات بر ارزش افزوده است. دولت‌ها با دریافت مالیات به صورت مستمر می‌توانند خدمات ضروری برای جامعه را با ثبات و با برنامه ریزی مناسب ارائه دهند.

به گزارش خبر، سمیرا نیازی کارشناس ارشد مالی و امور مالیات در یادداشت ارسالی با موضوع "بایدها و نبایدهای مالیات بر ارزش افزوده" به پایگاه خبری گزارش خبر آورده است؛

یکی از منابع مهم درآمد دولت‌ها، درآمدهای مالیاتی ناشی از مالیات بر ارزش افزوده است. دولت‌ها با دریافت مالیات به صورت مستمر می‌توانند خدمات ضروری برای جامعه را با ثبات و با برنامه ریزی مناسب ارائه دهند.

تجربه تدوین و اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده در سال‌های اخیر در کشورهای متعدد نشان می‌دهد که این نظام مالیاتی یک منبع درآمد قابل اتکا برای دولت است. یکی از مزیت‌های این مالیات سادگی وصول و پرداخت آن نسبت به سایر انواع مالیات‌ها مثل مالیات شرکتها است. مزیتی که باعث شده است به عنوان رایج ترین نوع مالیات شناخته شود. همچنین مالیات ارزش افزوده به دلیل مزایای دیگری از جمله درآمدزایی زیاد و مهم‌ترین آن کاهش وابستگی هرچه بیشتر درآمد دولت به نفت، یکی از بهترین نظام‌های مالیاتی غیر مستقیم شناخته شده است. نحوه محاسبه مالیات بر ارزش افزوده چندان سخت نیست و این گونه است که مودیان، مالیاتی که پرداخت کرده‌اند را از مالیاتی که از خریدار گرفته‌اند کم می‌کنند و در نهایت مقدار باقی مانده را به عنوان مالیات بر ارزش افزوده به سازمان امور مالیاتی کشور پرداخت می‌کنند.

تعریف قانون از مالیات بر ارزش افزوده

طبق ماده ۳ قانون مالیات بر ارزش افزوده، به تفاوت بین ارزش کالاها و خدمات عرضه شده با ارزش کالا یا خدمات خریداری یا تحصیل شده در یک دوره معین، ارزش افزوده گفته می‌شود. این مفهوم به فرایند تولید مربوط است و نه به کالای خاص. مالیات ارزش افزوده نوعی مالیات عام (بر عموم کالاها و خدمات مگر موارد معاف تعلق می‌گیرد) است که به صورت چند مرحله‌ای از اضافه ارزش کالاهای تولید شده یا خدمات ارائه شده در مراحل مختلف تولید و توزیع اخذ می‌شود.

به عبارت دیگر مالیات بر ارزش افزوده مالیاتی است که در طول فرآیند تولید و خدمات از محل تولید تا فروش کالا به مشتری نهائی، مرحله به مرحله اخذ می‌شود. مالیات ارزش افزوده برای مصرف طراحی شده است که مصرف کنندگان آن را در زمان خرید خود می‌پردازند که این مالیات توسط فروشندگان جمع آوری شده و از این طریق در اختیار سازمان امور مالیاتی قرار می‌گیرد.

این مالیات به صورت غیر تصاعدی در این زنجیره قرار دارد: واردات، تولید، توزیع و مصرف که نهایتاً مصرف کنندگان پرداخت کننده آن هستند. در این مالیات، نباید مالیاتی توسط تولید کنندگان پرداخت شود و باید مصرف کننده نهایی فقط این مالیات را بپردازد؛ بنابراین تولیدکنندگان پرداختی و مالیاتی که بابت خرید مواد اولیه و سایر کالاها را انجام داده‌اند از خریداران دریافت کرده و مابه‌التفاوت را به دولت پرداخت می‌کنند.

انواع مالیات بر ارزش افزوده

مالیات بر ارزش افزوده تولیدی، مالیات بر ارزش افزوده مصرفی و مالیات بر ارزش افزوده درآمد ۳ نوع مالیات بر ارزش افزوده هستند که در ادامه انواع مالیات بر ارزش افزوده را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

مالیات بر ارزش افزوده تولیدی: در مالیات بر ارزش افزوده از نوع تولیدی، اعمال مالیات هم بر فروش کالاهای مصرفی و هم بر فروش کالاهای سرمایه‌ای صورت می‌گیرد. یعنی بنگاه اقتصادی با خرید کالا هیچ اعتبار مالیاتی را کسب نمی‌کند.

مالیات ارزش افزوده مصرفی: تمام مخارج سرمایه گذاری ناخالص مالیات در ارزش افزوده نوع مصرفی به دلیل این که براساس کالاها و خدمات مصرفی است، حذف می‌شود.

مالیات بر ارزش افزوده درآمد: در مورد مالیات بر ارزش افزوده از نوع درآمد گفته می‌شود که مالیات بر فروش تولید خالص کالاهاست و این گونه پس از کسر هزینه استهلاک به سرمایه‌گذاری خالص، ارزش افزوده از نوع درآمد به آن تعلق می‌گیرد.

کالاهایی که مالیات ارزش افزوده به آن‌ها تعلق می‌گیرد کدام است؟

مالیات بر ارزش افزوده شامل تمام خدمات و کالاهایی که در ایران به فروش می‌رسد می‌شود اما دارای چند استثنا است: سیگار و سوخت هواپیما دو کالای خاص هستند که به هرکدام به ترتیب ۱۲ و ۲۰ درصد مالیات ارزش افزوده تعلق می‌گیرد؛ عرضه کالاها و ارائه خدمات زیر و همچنین واردات آنها حسب مورد از پرداخت مالیات معاف می‌باشد: ۱- محصولات کشاورزی فرآوری نشده؛ ۲- دام و طیور زنده، آبزیان، زنبور عسل و نوغان؛ ۳- انواع کود، سم، بذر و نهال؛ ۴- آرد خبازی، نان، گوشت، قند، شکر، برنج، حبوبات و سویا، شیر، پنیر، روغن نباتی و شیر خشک مخصوص تغذیه کودکان؛ ۵- کتاب، مطبوعات، دفاتر تحریر... (ماده ۱۲).

صادرات کالا و خدمت به خارج از کشور از طریق مبادی خروجی رسمی، مشمول مالیات موضوع این قانون نمی‌باشد و مالیاتهای پرداخت شده بابت آنها با ارائه برگه خروجی صادره توسط گمرک (در مورد کالا) و اسناد و مدارک مثبت، مسترد می‌گردد (ماده ۱۳).

تبصره- مالیاتهای پرداختی بابت کالاهای همراه مسافران تبعه کشورهای خارجی که از تاریخ خرید آنها تا تاریخ خروج از کشور بیش از دوماه نگذشته باشد، از....

نحوه عدم شمول مالیات ارزش افزوده و عوارض در خصوص کالاهای معاف به چه ترتیبی است؟
به استناد مفاد ماده (۱۲) قانون، عرضه کالاها و ارائه خدمات مشخص شده در این ماده و همچنین واردات، از پرداخت مالیات و عوارض معاف هستند. این معافیت قابل تسری به نهاده‌ها و عوامل غیر معاف به کارگیری شده در تولید یا عرضه کالاها و خدمات معاف نبوده و عرضه کنندگان کالا یا ارائه دهندگان خدمت معاف مکلف به پرداخت مالیات و عوارض نهاده‌های تولیدی (کالا یا خدمت) خود هستند. لیکن به موجب تبصره‌های (۲) و (۳) ماده (۱۷) قانون، مالیات و عوارض پرداختی بابت کالاها و خدمات معاف قابل استرداد نیستند و به استناد تبصره (۵) ماده یاد شده مالیات و عوارض پرداختی توسط عرضه کنندگان کالای معاف یا ارائه دهندگان خدمات معاف، به عنوان هزینه قابل قبول موضوع قانون مالیات‌های مستقیم به حساب می‌آید.

نرخ و نحوه ی محاسبه ی مالیات
مأخذ محاسبه مالیات، بهای کالا یا خدمت مندرج در صورتحساب خواهد بود. در مواردی که صورتحساب موجود نباشد و یا از ارائه آن خودداری شود و یا به موجب اسناد و مدارک مثبته احراز شود که ارزش مندرج در آنها واقعی نیست، مأخذ محاسبه مالیات بهای روز کالا یا خدمت به تاریخ روز تعلق مالیات می‌باشد (ماده ۱۴).

تبصره- موارد زیر جزء مأخذ محاسبه مالیات نمی باشد:

الف- تخفیفات اعطائی؛

مأخذ محاسبه مالیات واردات کالا، عبارت است از ارزش گمرکی کالا (قیمت خرید، هزینه حمل و نقل و حق بیمه) به علاوه حقوق ورودی (حقوق گمرکی و سود بازرگانی) مندرج در اوراق گمرکی (ماده ۱۵).

تبصره- مأخذ محاسبه مالیات واردات خدمت، عبارت است از معادل ارزش ریالی مربوطه به مابه ازاء واردات خدمت مزبور.
مالیات هایی که مودیان در موقع خرید کالا یا خدمت برای فعالیت های اقتصادی خود به استناد صورتحساب های صادره موضوع این قانون پرداخت نموده اند، حسب مورد از مالیات های وصول شده توسط آنها کسر و یا به آنها مسترد می گردد.
ماشین آلات و تجهیزات خطوط تولید نیز از جمله کالای مورد استفاده برای فعالیتهای اقتصادی مودی محسوب می گردد (ماده ۱۷).
نرخ مالیات بر ارزش افزوده در ایران ۹ درصد محاسبه می‌شود.

ارسال اظهارنامه ارزش افزوده

اظهارنامه ارزش افزوده در مهلت اعلام شده از سوی سازمان امور مالیاتی کشور از طریق سامانه مالیات بر ارزش افزوده www.e-vat.ir ثبت و ارسال گردد، در غیر این صورت، ۵۰ درصد مالیات متعلقه در آن فصل باید به عنوان جریمه مالیاتی به اداره مالیات پرداخت شود.
مشمولین مالیات بر ارزش افزوده باید علاوه بر ارسال اظهارنامه ارزش افزوده، دفاتر و مدارک لازم را نیز برای بررسی در اختیار اداره مالیات مربوطه قرار دهند؛ عدم انجام این تکلیف قانونی با جریمه مالیاتی معادل ۲۵ درصد مالیات ارازش افزوده مواجه خواهد شد.
برگ مطالبه مالیات ارزش افزوده صادر شده از سوی اداره مالیات از سوی مودی مالیاتی قابل اعتراض می باشد. با این توضیح که مهلت اعتراض به این برگه ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ آن بوده که در صورت عدم توافق میان مودی و اداره مالیات مربوطه، تصمیم مربوطه، مجددا ظرف ۲۰ روز قابل شکایت در هیات بدوی حل اختلاف مالیاتی می باشد.

رای هیات بدوی حل اختلاف مالیاتی نیز ظرف ۲۰ روز قابل اعتراض در هیات حل اختلاف مالیاتی تجدیدنظر بوده و در نهایت رای که از این مرجع صادر می گردد، قطعی و لازم الاجرا خواهد بود.

مالیات در یک تقسیم بندی کلی به دو گروه مالیات مستقیم و غیر مستقیم تقسیم می گردد. منظور از مالیات مستقیم، مالیاتی است که مستقیما تحت عنوان مالیات از افراد اخذ می شود، مانند مالیات بر حقوق کارمندان دولت. اما مالیات غیر مستقیم، مالیاتی است که به طور غیر مستقیم و نا محسوس، با افزایش قیمت کالا یا خدمات از مصرف کنندگان آن دریافت می شود.

مالیات ارزش افزوده، یکی از اقسام مالیات غیر مستقیم بوده که بر مبنای ارزش افزوده برخی کالاها و خدمات، یعنی تفاوت بین ارزش کالاها و خدمات عرضه شده با ارزش کالاها و خدمات خریداری شده دریافت می شود. مهلت ارسال اظهارنامه مالیات بر ارزش افزوده هر فصل، برابر اعلام سازمان امور مالیاتی کشور تا ۱۵ روز پس از پایان آن فصل می باشد.